

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Читання - це складний психолінгвістичний процес сприйняття тексту. Текст являє собою лінійну послідовність графічних знаків, при цьому той, хто читає, повинен «декодувати» ці знаки, перевести їх у код змісту. Модель процесу читання може бути представлена в такий спосіб: при зоровому сприйнятті тексту у того, хто читає, відбувається запуск мовних механізмів; у результаті мовленнєвих рухів із довгострокової пам'яті викликаються образи слів і граматичних структур і відбувається сприйняття мовних знаків; на основі сприйнятих значень слів і граматичних структур відбувається сприйняття змісту прочитаного тексту: *текст → сприйняття слів і структур → зміст.*

При сформованому механізмі читання час внутрішнього промовляння скорочується, оскільки той, хто читає, охопивши зором декілька перших букв слова, думкою прогнозує подальшу низку букв. При цьому повні (розгорнуті) мовленнєві рухи стають перешкодою, оскільки вони уповільнюють темп читання і перешкоджають швидкому розумінню тексту.

Сприйняття речень відбувається за синтагмами (тобто за структурно-змістовими комплексами). Зміст окремих синтагм утримується у пам'яті до моменту сприйняття останньої синтагми речення, після цього розуміється зміст усього речення. Змісти окремих речень синтезуються у зміст абзацу, зміст абзаців - у зміст розділу і т.д. Від розуміння окремих фактів тексту (сприйняття *на рівні значення*) той, хто читає, переходить до усвідомлення того, що може дати сприйнята інформація особисто йому - тобто пропускає її через свій особистісний досвід. Таке сприйняття називається сприйняттям *на рівні змісту.*

Для того, щоб підвести учнів до такого рівня сприйняття, необхідно

поетапне виконання **завдань** навчання читання. На початковому етапі в учнів формуються механізми читання вголос і про себе. Вони повинні навчитися правильно озвучувати всі слова активного словника (550 слів), опанувати навички синтагматичного членування речення, встановлювати смислові зв'язки між компонентами речення, тобто розуміти навчальні тексти, побудовані на вивченому лексико-граматичному матеріалі. Одним із завдань початкового етапу є розвиток навичок самостійного домашнього читання адаптованих текстів.

На середньому етапі учні читають вголос і про себе більш складні за структурою і змістом тексти з включенням 2% незнайомих слів, значення яких можна зрозуміти з контексту. У 7-8-х класах переважає *ознайомлювальне* читання нескладних текстів (текст читається один раз). До кінця 8-го класу швидкість читання про себе повинна бути вище швидкості читання вголос. На цьому етапі учні опановують навички роботи з англо-українським словником.

На старшому етапі (9-11 класи) розрізняється читання без словника для здобуття загальної інформації - *ознайомлювальне* читання, і читання зі словником для повного розуміння тексту, що включає до 6% незнайомих слів - *вивчальне* читання. Учні повинні вміти інтерпретувати прочитане, виражати своє відношення до нього. Таким чином, учні старших класів повинні вміти: 1) анотувати текст (передавати його короткий зміст усно чи письмово); 2) реферувати текст (здобуття основних чи нових думок і фактів); 3) рецензувати текст (висловлювати свою думку усно або письмово щодо прочитаного матеріалу).

Види читання

а) за визначенням Н.К. Складенко:

1. Читання із здобуттям повної інформації. Мета - глибоко, на рівні змісту, зрозуміти текст у всіх деталях і сформулювати своє відношення до прочитаного (починаючи з молодшого етапу і закінчуючи старшим).

2. Читання з загальним охопленням змісту. Мета - сприйняти основні факти, не вдаючись у деталі (старший етап).
3. Переглядове читання. Мета - пробігши текст очима, визначити, про що він сповіщає, вибрати основну інформацію (старший етап);

б) за визначенням С.Ю. Ніколаєвої:

1. Ознайомлювальне (розуміння основного змісту).
2. Вивчальне (повне розуміння тексту).
3. Вибіркове/переглядове.

Методика навчання техніки читання.

У даній методиці можна виділити два етапи: навчання читання вголос і навчання читання про себе. Читання вголос починається на початковому етапі навчання із зорового сприйняття вже знайомих на слух слів. Спочатку читаються окремі слова, потім словосполучення, речення, групи речень і, нарешті, зв'язний текст.

Н.К. Складенко виділяє такі завдання при навчанні техніки читання:

1. Ознайомлення з буквами англійського алфавіту.
2. Запам'ятовування всіх можливих варіантів написання букв.
3. Засвоєння буквено-звукових відповідностей (на відміну від назв букв).
4. Засвоєння правил читання.
5. Розвиток навички автоматично здійснювати операцію аналіз-синтез, результатом якої має бути швидке зорове сприйняття, правильне озвучування та адекватне розуміння значення слова.

На першому році навчання доцільно спиратися на правила читання відповідно до чотирьох типів складу (відкритий, закритий, голосний + г, голосний + г + е). Дуже важливо, вважає Н.К. Складенко, *не заучувати назви букв*, а знати один (основний) варіант букви, що вивчається. Для голосної це може бути варіант її звучання у відкритому складі, для приголосної - варіант,

що найчастіше зустрічається на сторінках підручника. Всі інші варіанти читання вводяться поступово.

Як правило, вчитель прикріплює до дошки малюнок, наприклад, із зображенням тарілки. Учні вже знають, як вимовляється ця назва. Потім під малюнком прикріплюється слово *plate* і група подібних слів, у яких виділена буква *a*. Вчитель проводить звуковий аналіз слова, вимовляє слово, потім учні самі роблять звуковий аналіз і читають дане слово. Після цього озвучуються букви і читаються слова всієї групи. При цьому учні читають нові слова самостійно - для вироблення міцних зорово-слухо-моторних зв'язків. Робота завершується індивідуальним і хоровим читанням слів, при цьому вчитель змінює розташування малюнків на дошці.

При навчанні читання слів-виключень застосовується метод цілих слів, тобто буквено-звуковий аналіз не проводиться, а учні запам'ятовують образ слова цілком у процесі багаторазового зорового сприйняття.

Вправи для навчання техніки читання.

1. На встановлення звуко-буквених відповідностей.
 - Озвучте дані букви.
 - Покажіть букви, що вимовляє вчитель.
 - Визначте тип складу.
 - Із даних слів виберіть слова з голосною у відкритому (закритому) складі.
 - Згрупуйте слова за типами складів.
 - Складіть слово, вимовлене вчителем, з букв розрізної абетки (на парті, на дошці).
 - Підберіть пари слів, що римуються, (bed, dog, bus, come, cry, log, red, some, try, us, head, fog).
 - Прочитайте незнайомі слова і поясніть правила читання.
 - Доберіть до даних іменників прикметники (і навпаки).
 - Виберіть зі слів на малюнках ті, котрі відносяться до теми ...
2. На правильний синтагматичний розподіл речень.
 - Слухаючи диктора і слідкуючи по книзі, повторюйте текст уголос.

- Слухаючи диктора і слідкуючи по книзі, покажіть жестом межі синтагм.
- Визначте у даних реченнях синтагматичні групи.
- Прочитайте речення з поступово нарощуваними елементами («сніжний ком»). При читанні про себе передбачаються наступні етапи роботи:
 - 1) установчий (учитель зацікавлює учнів змістом тексту для читання) - *a pre-reading stage*;
 - 2) супровідний (перед читанням варто поставити комунікативне завдання; це можуть бути ключові питання, відповіді на які потрібно знайти при читанні тексту (2-3), чи твердження, які потрібно підтвердити або спростувати). Даний етап включає читання тексту і виконання комунікативного завдання – *a while-reading stage*;
 - 3) післятекстовий (перевірка завдання і виконання інших вправ на контроль розуміння тексту і на розвиток навичок усного мовлення на основі його змісту) – *a post-reading stage*.

Розглянемо приклади фрагментів уроків, присвячених читанню, за методикою, яку пропонує Британська Рада.

Example 1. Lower intermediate level.

Pre-reading stage. The teacher asks the students if they like to receive unpleasant telephone calls, when they were given the last unpleasant call, what it was about, how they responded, what the general behavior in such cases should be etc. Then the teacher informs the class that they are going to read a text about some unpleasant calls and after reading they should be ready to answer the questions written on the board (3-4 questions).

While-reading stage. a) The students are reading the text, trying to find the answers to the questions (scanning). When the students have read the text, the teacher allows them to discuss their answers in pairs. It gives them a chance to clear up any small comprehension problems before they talk in front of the class. Then they answer the given questions.

b) The teacher asks the students to read the text again and in the course of reading they should fill in the following chart (reading for detailed comprehension):

What was Steve doing	Who called	The tone of the voice
1 murmuring a tune		
2	a little boy	
3		annoyed and tired

Post-reading stage. The students can check their answers in pairs. Then the teacher puts the chart on the board and has individuals come out and fill it in to check that the whole class has understood the text.

As a **follow-up** the teacher asks the students to write a short composition about telephone calls and their influence on man's life.

Example 2. Intermediate to advanced.

Pre-reading stage. The teacher asks the students if they like poetry, if they can remember any poems, what they are about and what poets usually write about. Then he tells the class that he is going to put students in groups of six. Each student will get a line from a poem.

While-reading stage. The task is to put the lines in the right order for the poem (*A Revolutionary Lyric* by R. Burns):

- And, since from us their power is sprung
- 'T is said that kings can do no wrong
- We have a right to try it
- "Welcome Death or Liberty!"
- Now each true patriot's song shall be
- Their murderous deeds deny it

When the students have finished the task, the teacher reads the poem aloud for them to check their versions.

The teacher then asks the students if they liked the poem and if they think it is funny, sad, serious or tragic.

Post-reading stage. The students are given first lines of poems and their task is to compose their own using a particular rhyme scheme (it may be “the worst poem in the world” competition).

На відповідних етапах навчання учні можуть одержати й інші цікаві завдання: прочитати уривок із п’єси і розіграти його (творче завдання для будь-якого рівня навчання), з низки слів, узятих з тексту, здогадатися, про що може бути цей текст (установче завдання для початкового етапу), придумати кінцівку для оповідання (після текстове завдання для старшого етапу), трансформувати інформацію про країну у діаграму або у таблицю (після текстове завдання для старшого етапу).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Панова Л.С. Обучение иностранному языку в школе.- К., 1989. - С. 104-116.
2. Склярєнко Н.К. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. - К., 1988. - С. 104-148.
3. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. - К., 1999. - С.187-205.
4. One-month in-service training course for English language teachers (workbook). – Kyiv: The British Council Ukraine and the Ministry of Education of Ukraine, 1999. – 263 p.
5. Grellet F. Developing reading skills. – Cambridge University Press, 1981.
6. Nuttall C. Teaching reading skills in a foreign language. - Heinemann, 1996.
7. Williams E. Reading in the language classroom. – Macmillan, 1984.